

KUML

ÅRBOG FOR JYSK ARKÆOLOGISK SELSKAB
1957

KUML

ÅRBOG FOR JYSK ARKÆOLOGISK SELSKAB

1957

With Summaries in English
Mit deutschen Zusammenfassungen

UNIVERSITETSFORLAGET I AARHUS

1958

Forside:

Restaurering af jættestue i Tustrup
Restoration of passage grave at Tustrup

Redaktion:

P. V. GLOB

Copyright 1958

by

Jysk Arkæologisk Selskab

Printed in Denmark

by

Aarhus Stiftsbogtrykkerie A/S

Clichéer:

Hammerschmidt - Århus

INDHOLD

<i>Johannes Brøndsted</i> : Erik Westerby	7
<i>P. Kjærum</i> : Storstensgrave ved Tustrup	9
<i>Knud A. Larsen</i> : Stenalderhuse på Knardrup Galgebakke	24
<i>Bent Sylvest</i> : En sværdskele fra ældre bronzealder	44
<i>C. J. Becker</i> : Førrømersk jernaldergrav fra Try skole i Vendsyssel	49
<i>Ad. Stender-Petersen</i> : Jordanes' beretning om Goternes udvandring	68
<i>Nils Lunn</i> : Træl – Tralle – Trælleborg	81
<i>Torkild Ramskou</i> : Stavgård og bautavi	86
<i>Johannes Nicolaisen</i> : Slaveri hos Tuaregerne i Sahara	91
<i>P. V. Glob</i> : Slangeofre i Bahraíns oldtidshovedstad	114
<i>T. G. Bibby</i> : Bahraíns oldtidshovedstad gennem 4000 år	128
<i>J. Læssøe</i> : En kileskrift fra Bahrain	164
<i>P. V. Glob</i> : Oldtidsfund i Qatar	167
Jysk Arkæologisk Selskab	179
<i>V. Gordon Childe</i> : Tilbageblik	180
<i>Ole Klindt-Jensen</i> : Seán P. Ó Ríordáin	188
<i>Stuart Piggott</i> : V. Gordon Childe og Seán Ó Ríordáin	190
<i>Wilhelm Holmqvist</i> : Nils Åberg	192

CONTENTS

<i>Johannes Brøndsted</i> : Erik Westerby	8
<i>P. Kjærum</i> : Megalithic tombs at Tustrup	22
<i>Knud A. Larsen</i> : Stone-Age houses on Knardrup Gallows Hill	41
<i>Bent Sylvest</i> : A scabbard from the Early Bronze Age	48
<i>C. J. Becker</i> : Ein vorrömisches Grab von Try, Amt Hjørring	64
<i>Ad. Stender-Petersen</i> : Jordanes' Bericht von der Auswanderung der Goten..	76
<i>Nils Lunn</i> : Træl – Tralle – Trælleborg	84
<i>Torkild Ramskou</i> : Stave-yard and sacred enclosure	89
<i>Johannes Nicolaisen</i> : Slavery among the Tuareg in the Sahara	107
<i>P. V. Glob</i> : Snake sacrifices in Bahrain's ancient capital	125
<i>T. G. Bibby</i> : The hundred-meter section	152
<i>J. Læssøe</i> : A cuneiform inscription from the island of Bahrain	165
<i>P. V. Glob</i> : Prehistoric discoveries in Qatar	175
Jysk Arkæologisk Selskab	179
<i>V. Gordon Childe</i> : Retrospect	180
<i>Ole Klindt-Jensen</i> : Seán P. Ó Ríordáin	188
<i>Stuart Piggott</i> : V. Gordon Childe and Seán P. Ó Ríordáin	190
<i>Wilhelm Holmqvist</i> : Nils Åberg	194

V. GORDON CHILDE

Under rejse i Australiens bjergegne i vinteren 1957 omkom professor Gordon Childe. Hans sidste rejse gik således til det land, hvor han blev født i 1892. Et dådligt liv på arkæologiens arbejdsmark var dermed afsluttet, men hans værker vil længe fremover indtage en førsteplads i den arkæologiske litteratur, og de problemer, han så selvstændigt rejste, være under debat. Inden afrejse fra England, hvor Gordon Childe netop på grund af alder havde afsluttet sin gerning som professor i London, afleverede han et tilbageblik over sin virksomhed og udvikling, der her bringes efter »Antiquity«:

De mest originale og værdifulde bidrag, som jeg vist har givet forhistorien, er visselig ikke af ny dato, og ej heller har jeg reddet dem op af jorden gennem strålende udgravninger eller ved tålmodig forskning i støvede museumsskabe, og de er heller ikke velfunderede kronologiske skemaer eller nyudskilte kulturer. Først og fremmest er det forslag til tolkning og tolkningsmetoder. Denne selvbiografiske notits er derfor helliget denne forskningsgren og dens udvikling. Som

for Gustav Kossina var det den komparative filologi der viste mig vej til arkæologien. Jeg begyndte studiet af europæisk arkæologi i håb om at finde indoeuropæernes vugge og identificere deres primitive kultur. Samtidig med at jeg læste min Homer og min Veda med Schrader og Jevons, Zimmer og Wilamowitz-Möllendorf som førere, blev jeg betaget af Evans opdagelser i det førgræske Kreta og af Wace og Thompsons i det forhistoriske Thessalien. Jeg håbede virkelig at finde arkæologiske bindeled mellem det sidstnævnte område og en eller anden egn nord for Balkan, hvorfra lignende kontakter kunne føre videre til Iran og Indien. Dette studium, der naturligvis var frugtesløst, var emnet for min afhandling til examen ved Oxford Universitet, og det satte mig i gang med at opsøge alt, hvad der overhovedet kunne findes i Oxford og Londons biblioteker om den allerede højt besungne »præmykenske« keramik i Ukraine, og parallellertil den på Balkan, i Transsylvanien og Centraleuropa. På den tid identificeredes nemlig kulturerne med, ikke alene på grundlag af keramik! Min Oxford-uddannelse fulgte den klassiske tradition, hvorefter bronzer, terrakotta og keramik (i hvert fald hvis den var malet) var »pæne« ting, mens sten- og benredskaber var vulgære. Efter et romantisk strejftog i australsk politik fik jeg, da jeg begyndte studierne igen i 1922 på dette grundlag en idé til et kronologisk skema, der i hvert fald gjaldt for Centraleuropa. Det var baseret på de syd-mähriske keramikserier, der af Palliardi var opstillet på grundlag af lagdeling i lighed med Evans' 9 minoiske perioder og Wace og Thompsons 4 thessaliske. Denne idé blev til et skema bestående af 4 Donau-perioder, der er skitseret i »When did the Beaker Folk arrive?« (Archæologia LXXIV, 1925, 159) og i førsteudgaven af »The Dawn of European Civilization« (1925) og det blev udvidet til 6 perioder i »The Danube in Prehistory« (1929). De absolutte årstal, der fæstnedes på disse relativt daterede keramikperioder, måtte baseres på indflydelser, hovedsagelig af keramisk art, fra det ægæiske område.

Samtidig lokkede min oprindelige opgave mig nordpå til Jylland og derefter til Skotland. Mit fremstød i sidstnævnte retning fremskyndedes yderligere af rygter om Abercromby lærestolen. På min vej samlede jeg en masse kendsgerninger og oplysninger, der var ukendte for engelske forhistorikere, der enten kom fra den klassiske skole eller som disciple af Mortillet havde forset sig på flint-typologi. Abercromby og Bryce's indflydelse var hovedsagelig begrænset til Skotland. Gennem den kontinentale litteratur stiftede jeg bekendtskab med den tyske opfattelse af en »kultur«, der defineredes, men ikke alene bestod af, keramik, og ansås for at repræsentere et folk. (Abercromby og Petrie havde begge til-egnet sig denne opfattelse, men de havde aldrig fået engelsk arkæologis officielle repræsentanter til at antage den). Jeg faldt over Schliz's artikel »Die schnurkeramische Kultur« og senere over Wahle og Reinerths fortsatte udbygning af emnet. På den tid var betydningen af løssområderne for bosættelsen i yngre stenalder og af skoven som en barriere for udbredelsen helt ukendt i England, skønt Myres længe havde været fortalere for et geografisk syn. Tilfældigt fik jeg fat i Gams og Nordhagen og introducerede så tanken om postglaciale klimaændringer for det engelske publikum, der naturligvis havde ignoreret Geikie. For det britiske publikum var mange af de ideer, der blev forelagt i »The Dawn« i 1925 lige så nye som de forskellige kontinentale kulturgrupper, der forvirrende nok var

afmærket på kortet, ja oven i købet på 4 kort over et ellers formodet ensartet neolitisk Europa.

»The Dawn«s formål var at uddrage essensen af de arkæologiske overleveringer, en forhistorisk pendant til den konventionelle politisk-militære historie hvor kulturer var sat i stedet for statsmænd, og folkevandringer i stedet for slag. Det eneste hidtil velkendte var, at det europæiske barbari stadig blev betragtet som en udstråling fra den orientalske civilisation, hvilket var et dogme i England, og min tro på det var yderligere blevet bestyrket som en reaktion mod såvel Kossinna og Hubert Schmidts doktriner (disse blev lettere efter sejren i 1. verdenskrig anset for at være slagord for tysk imperialismen end de er det efter 2. verdenskrigs desillusionering) som af Elliot Smith og Perrys diffusionstese, der på den tid førte til næsten sekterisk lidenskab blandt antropologer og forhistorikere. Hvorom alting er, de søfarende, som spredte kultur til England og Danmark, som anført i de første kapitler i »The Dawn« (1925) og senere, i »The Dawn« (1927) er reduceret til en mindre betydningsfuld stilling, bærer dog umiskendeligt præg af »The Children of the Sun«, skønt de ikke kommer fra Ægypten. På den anden side var Donau-floden allerede hovedfærdsselsåren for kulturspredningen, men, inspireret af J. L. Myres og også af Schrader og Jevons spejdede jeg med ukritiske øjne efter stepperytternes spor i Pripet-sumpene. Men sporene efter folkeslag på vandring og også af missionærer forblev isolerede kulturtræk, trukket ud af deres sammenhæng, mens typologisk lighed, selv når det drejede sig om keramik, blev accepteret som en kronologisk horisont gældende for hele verdensdele. Dette var barnagtigt (this was childish, not Childeish). Men de »tre aldre« blev i hvert fald eftertrykkeligt forkastet som et skema af kronologisk betydning. De var ikke, som Pleistocen og Holocen, virkeligt samtidige perioder, som mange engelske og tyske forhistorikere endnu syntes at forestille sig, men overskrifter til lokal-arkæologiske beretninger. Udpræget Childe var bestræbelserne for at give disse etiketter indhold ved at vælge næringsmiddelproduktion som kendetegnet for den yngre stenalder. Udtrykket er ganske vist hentet fra Elliot Smith, men valget af det var et forsøg på at give, eller rettere at gengive, en bekvem typologisk periodeinddeling, bygget på arkæologiske iagttagelser, et menneskeligt, eller i hvert fald økonomisk indhold, for oprindeligt formodedes det, at det ældste landbrug var samtidigt med de første slebne stenredskaber. Næste skridt blev taget med »The Bronze Age« i 1930.

På det tidspunkt havde jeg udarbejdet mit kronologiske skema i »The Danube in Prehistory« og var blevet professor i Edinburgh. Der anså jeg det for nødvendigt at forelæse over ældre stenalder og jernalder og at give mine studenter en oversigt over det tidligste landbrug, civilisationens frembrud og, på grundlag af de forudsætninger jeg anerkendte, grundlaget for den absolutte kronologi i europæisk forhistorie. Jeg blev nødt til at anvende kulturbegrebet på en tidsalder, hvori kulturer formodedes at være afgrænsede perioder i hele menneskehedens udvikling. (Menghin og Rellini havde allerede gjort det, men det var 5 år eller mere før Perigordien og Gravettien blev opstillet som selvstændige grupper ved siden af den næsten samtidige Aurignacienkultur). Og jeg måtte også samle data vedrørende mesopotamisk og indisk forhistorie, for der var de

første videnskabelige udgravninger netop ved at begynde, og resultaterne af dem var kun tilgængelige i korte rapporter i »The Antiquaries Journal«, »The Journal of Royal Asiatic Society« og »The Illustrated London News«. Disse forhold var påskud til »The Most Ancient East: the Oriental Prelude to European Prehistory« (1928). Indsamlingen af materialet til den medvirkede til udarbejdelsen af »The Bronze Age« og gjorde mig bekendt med arkæologiske data, der kan belyses af skrevne tekster, såvel som, eller rettere, i stedet for bare at være illustrationer til teksterne.

I »The Bronze Age« blev hver kapiteloverskrift i den arkæologiske beskrivelse karakteriserende. Hvis kriteriet for bronzevalder er almindelig anvendelse af bronze eller bare af kobber til de almindeligste skærende redskaber og våben, må dette betyde regulær handel og arbejdsdeling. Endnu havde jeg ikke læst Spengler, men jeg forudsatte, at metal må have været den første uundværlige handelsartikel (set i modsætning til de luksuøse artikler, som et samfund i nødtilfælde kunne undvære, og som var blevet forhandlet lige siden palæolitikum), og at metalarbejdere altid har været professionelle og ikke produceret deres egne næringsmidler (jeg havde endnu ikke opdaget den forskel, der er mellem deltids- og heltidsspecialister, som C. S. Coon har gjort opmærksom på). Den førstnævnte antagelse er nødvendigvis a priori og modsiges ikke selv af den melanesiske kula-handel. At smedene var professionelle formodede jeg med etnografiske vidnesbyrd som grundlag, men metalarbejdernes stilling i samfundet i en sumerisk tempelby og i et indisk landsbysamfund er det dog ikke så let at få til at harmonere med denne antagelse. Vurderingen af organiseret handel, henholdsvis mellem stammerne indbyrdes eller af internationalt omfang, lægger en økonomisk betydning i kapiteloverskrifterne, selv om den sociologiske tydning af den ikke er helt så sikker.

Gennem denne nytolkning af bronzevalderen blev jeg endelig tvunget til en økonomisk tolkning af arkæologiske data, og jeg drog de nødvendige konsekvenser. Da jeg af uventede nye opdagelser blev tvunget til at omskrive »The Most Ancient East«, nøjedes jeg ikke med at læse udgravningsrapporter, men besøgte Mesopotamien og Indien. Her bemærkede jeg, hvorledes den ældste skrift i de tre store floddale faldt sammen med bygningen af de første monumentalgrave og templer, og sammenhobningen af befolkningen i regulære bysamfund. I Ur og Erech så jeg, hvordan bondelandsbyer var vokset til store bysamfund, akkurat som engelske landsbyer var vokset til industribyer. Men den sidstnævnte omskabelse var, som det er velkendt, knyttet til en industrirevolution. Demografisk falder skrivekunstens fødsel i det gamle Østen også sammen med en revolution, byrevolutionen. Den bratte stigning i befolkningskurven, der kan udledes af fundene, må i det mindste delvis skyldes opkomsten af nye erhvervsgrupper, hvis udøvere ikke producerede eller fangede deres egen føde (selve navnet »by« kan, og det med urette, have overvurderet den talmæssige betydning af de nye stænder, for naturligvis var næringsmiddelproducenterne uhyre overlegne i antal; i Ægypten er det end ikke bevist, at specialisterne var samlet i bysamfund under det gamle rige, og Frankforts argumentation for det modsatte er helt utilstrækkelig). Men hvis byrevolutionen havde ført til en klasse af specialister ved siden af bønderne, var bondestanden selv udsprunget af en revolution. Overgangen til

næringsmiddelproduktion må være, og efter de kendte data er den også, blevet fulgt af en endnu større folkeekspansion end byrevolutionen, så i analogi med den kan benævnelsen »den neolitiske revolution« forsvares. I »New Light on the Most Ancient East« (1934) afsløredes derfor, til trods for lejlighedsvis brug af udokumenterede begebenheder, et sandt historisk billede af den økonomiske udvikling.

Samme år besøgte jeg for første gang Sovjetunionen og sikrede mig nogle typiske russiske arbejder om forhistorie. Fra Kruglov og Podgayetsky, Krichevskii og Tretyakov lærte jeg, hvor ligetil selv marrismen, den udartede marxisme, uden hensyntagen til udokumenterede ydre faktorer, forklarede visse forhistoriske kulturers udvikling i Unionen. Derfor overtog jeg omsider de marxistiske termer, der oprindeligt var lånt fra L. H. Morgan: Savagery (naturfolkstilstand) barbarism (barbari) civilization (civilisation) og knyttede dem til arkæologiske tidsaldre og udviklingstrin, der var adskilt af mine to »revolutioner«: palæoliticum og mesoliticum kan identificeres med naturfolk, hele neoliticum med barbari, og bronzealderen svarer til civilisation, omend kun i det gamle Østen.

Næsten samtidig var jeg blevet anmodet om at skrive kapitlerne om forhistorie og tidlig orientalsk arkæologi til en projekteret marxistisk videnskabs-historie. Skønt jeg ikke gjorde forsøg på at mestre hieroglyfer eller kileskrift, læste jeg nogle artikler i »Isis« og nogle bøger om tidlig videnskab, fremfor alt Neugebauer, og det var netop på et tidspunkt, da regnskabstavler i billedskrift dukkede op i udgravningsberetninger fra Erech og Jemdet Nasr. Desuden antog jeg det helt sunde synspunkt, at de forskrifter, der med held fulgtes af håndværkere, havde været lige så nyttige for moderne naturvidenskab, som boglærde astrologer, hepatoscopister og alkymister. Således er håndværksprocesser og færdigvarer, som er arkæologernes arbejdsmateriale, lige så vigtige og sande kilder som matematiske tavler og medicinske papyri til videnskabens historie, der således ikke længere begynder med skriften. (For denne opfattelse fik jeg værkets udgiver, Sartons særlige anerkendelse i »Isis«).

Eftersom erhvervsmetoder har en så fremtrædende plads i det arkæologiske materiale, vil jeg tro, at de fleste forhistorikere er så meget marxister, at de vil give dem en afgørende plads blandt de adfærdsmønstre, der er bevaret. De kan tillade sig det, selv i Amerika, uden at bryde grundloven, eftersom det var erhvervsformen, midler + organisation, Marx tillagde så stor en betydning. Omkring 1936 var jeg nået endnu et skridt videre, fordi jeg blev klar over nødvendigheden af en koncentration af overskudsproduktion for at fuldføre byrevolutionen, og jeg genkendte heri den Hegelske opfattelse af nødvendigheden af et politisk og religiøst diktatur (totalitarianism), der kendetegnede de gamle orientalske stater. (Ordet »totalitær« overtog jeg senere fra Heichelheim, men dets anvendelse på Indus-civilisationen blev først anskueliggjort ved Wheelers udgravninger der i årene efter 1945).

I »Man Makes Himself« (1936) var ovennævnte idéer ledetråd for tolkningen af de arkæologiske iagttagelser som dokumentation for en udvikling, hvor mennesket stadig forøgede sin kontrol over den ikke-menneskelige natur gennem anvendelsen af videnskab, så arten kunne mangfoldiggøres og lejlighedsvis udkrystallisere love og politiske institutioner, religioner og kunst. Dette stemte ikke overens med marxismen, da det ikke fremhævede, hvorledes videnskab kun kan

benyttes, og erhvervsmetoder kun planlægges inden for et samfund, der ikke er fuldstændig økonomisk orienteret: Til trods derfor er det ægte historie, hovedsagelig udledt af uskrevne dokumenter.

I »The Dawn« fra 1939 gik jeg marxismens ærinde i det standardiserede skema hvorefter kulturerne blev beskrevet: som første punkt fødeproblemet, så håndværk og handel, og endelig de sociale og religiøse institutioner i den udstrækning, de kan sluttes fra eller udledes af materialet. Skønt de kulturer, der blev beskrevet sådan, blev antaget for at være selvstændige samfund, var deres udvikling ikke selvstændig. De store begivenheder havde stadig ydre årsag, som fx. folkeforskydninger, og fælles træk var gjort betinget af vedvarende udstråling fra orientalsk og ægæisk civilisation, så der ikke udvikledes noget selvstændigt europæisk (forbitret fjendskab til og frygt for hitlerismens arkæologiske støtter øgede min modvillighed mod at anerkende de positive sider i de barbariske samfund i Europa). Fra marxismen overtog jeg forestillingen om, at økonomien var den drivende kraft i samfundet, men jeg var lige så meget under indflydelse af Malinowskis funktionalisme og prøvede på at sætte de arkæologiske mosaikbrikker sammen under henvisning til deres mulige stilling i en arbejdende organisme. Der er stadigvæk afsnit, som til trods for den yderste grad af sammenfatning, peger mod en virkelig historisk sammenhæng mellem ændringer i naturforhold, indre økonomiske fremskridt og påvirkninger udefra. En sådan historisk forklaring vandt større rækkevidde senere, da Iversens »Landnam« og Graham Clark's »Farmers and Forests in Neolithic Europe« (Antiquity 1945, 57) havde lavet lysninger i de uigennemtrængelige skove så bosættelse kunne finde sted og afsløret det forhistoriske menneske som en årsag til ændringer i naturen.

Men denne frigørelse fra den geografiske forudbestemmelsesteori fandt først sted efter »What Happened in History« (1942), der var et virkeligt bidrag til arkæologien i form af en konkret og læselig demonstration over for det købende publikum af, at historien, som man normalt opfatter den, kan udledes af arkæologiske data. Jeg skrev den for at overbevise mig selv om, at en »mørk« tidsalder ikke var en bundløs kløft, hvori alle kulturtraditioner blev opslugt for evigt. (Jeg var på det tidspunkt overbevist om, at den europæiske civilisation – såvel den kapitalistiske som den stalinistiske – uigenkaldeligt var på vej mod en mørk tidsalder). Jeg skrev derfor med større lidenskab og som følge deraf under mere hensyntagen til litterær stil, end i mine andre arbejder. Den blev til en fortløbende historisk fortælling med såvel arkæologiske som historiske kendsgerninger som grundlag. Den viser, at der ikke er noget svælg, end ikke en ujævnhed, der skiller forhistorie fra historie, og den understøtter således arkæologiens påberåbelse af at uskrevne historiske dokumenter er lige så oplysende og troværdige som skrevne tekster. Dette vidnesbyrd aflagde jeg for et publikum, der var langt større end et par tusind forhistorisk interesserede mennesker. Der er solgt over 300.000 eksemplarer af den. Men selve arbejdsskemaet og tolkningsformen har kun ændret sig lidt siden »Man Makes Himself« blev skrevet, og senere forkastede fiktioner som det økonomiske menneske hjemsøger stadig disse sider.

Det var først senere, da jeg atter læste Sovjet-forhistorikerne i det korte interval, i hvilket en imødekommende holdning over for Sovjet-Unionen ikke alene var nyttig for at få oplysninger fra det arkæologiske område, der var af

betydning for mine egne særlige interesser, men også faldt i tråd med den almindelige mening og statens. I denne periode var det, jeg begyndte at påskønne værdien af den udartede marxisme, der senere blev stemplet som marrisme. Dens principper benyttede jeg i »Scotland before the Scots« (1935). Dog var jeg nødt til at anerkende vandringer og indflydelse fra fremmede kulturer: den indre udvikling af det skotske samfund sat i overensstemmelse med de almene love kunne simpelt hen ikke forklare de arkæologiske kendsgerninger, der kendtes fra Skotland, mens arkæologiske forhold på kontinentet viste betydningen af de ydre faktorer for løsning af problemerne.

Mit ganske utroligt dårlige kapitel i »The European Inheritance« (redigeret af Barker, Clark og Waucher, 1954) domineredes af en gammeldags overvurdering af Orientens betydning og lagde dertil ikke vægt på det forhistoriske Europas særpræg. I »Prehistoric Migrations in Europe«, hvor jeg vendte tilbage til min oprindelige søgen efter indoeuropæerne, mislykkedes det totalt at lokalisere oprindelsesområdet; og den sandsynlige identifikation af indoeuropæerne i Europa med urnemarksfolket der fremsattes der, blev forkastet inden for de næste tiår gennem Ventris-Chadwicks tydning af den mykenske skrift og opdagelsen af tidligere vogne nord for Alperne.

Som følge af en tidlig interesse for filosofi, der siden 1913 havde betaget mig i lige så høj grad og lige så resultatløst som spørgsmålet om det indoeuropæiske oprindelsesland, førtes jeg til en sociologisk tilnærmelse til epistologien og til opdagelsen af Durkheim og en dybere forståelse med hans læremester Marx. Nu frigjorde jeg mig endelig for dunkle love, der bestemte historiens forløb og fra anerkendelsen af mekaniske årsager, hvadenten de var af økonomisk eller naturmæssig art, som automatisk betingede dens udvikling. Ved et tilfælde blev jeg klar over, at de omgivelser, der berørte et forhistorisk samfund, ikke var dem, der rekonstrueredes af geologer og palæobotanikere, men dem, samfundet kendte eller som det var muligt for det at kende med den eksisterende materielle og sanssemæssige udrustning, det havde. (Hverken frugtbart land eller metalforekomster er således til stede i en palæolitisk hordes historiske naturomgivelser). Et samfunds videnskabelige viden er på den anden side begrænset af dets økonomiske og sociale opbygning (det ville være vildledende at tilskrive et samfund viden om bronzestøbning, medmindre en passende mængde metal var til dets rådighed, for hverken mindelser, der blegner til myter, eller en enkelt families hemmeligheder fortjener adjektivet: videnskabelig). Hermed var jeg rustet til at begynde på en behandling af den europæiske forhistorie, der skulle være både historisk og videnskabelig. Mens jeg omskrev »New Light on the Most Ancient East« i 1954 og »The Dawn of European Civilization« i 1956 havde jeg fået øjnene op for, i hvor høj grad Hawkes havde haft ret i 1940, da han i sin bog »The Prehistoric Foundations of Europe« havde påstået, at Europa med bronzealderen havde fået en fuldstændig egenartet kultur. Jeg så nu ikke alene, at det var tilfældet, men også hvorfor. Jeg anerkender ingen forhold, ingen evige love, der ligger uden for processer, der kan bevises erfaringsmæssigt, men historiske sammenfatninger af velkendte geografiske betingelser og lige så velkendte menneskelige adfærdsmønstre, umiddelbart sluttet fra de arkæologiske resultater. De arkæologiske kendsgerninger tolkes som overleverede brudstykker af adfærdsmøn-

stre, der gentagne gange genfindes i etnografiske- og skrevne kilder. Sammen med de væsentlige træk fra de ikke menneskelige omgivelser forelægges de som glimt af mere alment kendte processer. Derfor forklares de særlige begivenheder som individuelle og måske enestående sammensætninger af kendte, almene faktorer. En sådan forklaring er videnskabelig såvel som historisk. En geolog ville netop forklare et givet steds særpræg, fx. hvor der skal bygges en dæmning eller der skal brydes en mineskakt, som resultatet af de tilstedeværende mineralers almindelige karakter og de lige så almindelige naturfænomener som foldning, brud, og erosion, som dette specielle sted har været udsat for. For naturhistorien forklarer særegenheder ligesom historien gør det, ved at opfatte dem som eksempler på almene love. Og disse love anses ikke længere for at være påført naturen ude fra, men som forenklede beskrivelser af, hvad der er blevet bemærket i naturen som helhed. »Naturlovene« er derfor ikke nødvendige, men i højeste grad sandsynlige. Derfor anses en begivenhed, lige så snart den viser sig at overensstemme med sådan en lov, som rationel og logisk nødvendig, eller med eet ord: den forstås. Sandt at sige er »lovene« for den menneskelige adfærd i så langt mindre grad beregnelig end kemiens og fysikkens love, at benævnelsen lov er usikker. Men dog er de, eller de vil blive, af samme art.

Nu må jeg tilstå, at hele mit regnestykke kan vise sig at være fejlagtigt, mine beregninger kan være utilstrækkelige, mine tolkninger måske dårligt funderede, og mit kronologiske skema – og uden det kan man overhovedet ikke tale om sammenfatninger – er rent ud sagt vaklende. Alligevel tror jeg, at resultatet var værd at publicere (professor Childe hentyder her til sin sidste bog: *The Prehistory of European Society*, Penguin Books 1958). Det er et endeligt svar til dem, der har fortalt os at: »Det sande forord til den europæiske historie blev skrevet i Ægypten, Mesopotamien og Palæstina, mens de indfødte i Europa stadig var analfabetiske barbarer«. Den viser bedre end noget andet arbejde, jeg kender, hvorledes det, enhver vil anerkende som historie, kan udledes af arkæologiske fund. Ligegyldigt om dette specielle uddrag vil blive anerkendt eller ej, vil det i hvert fald bidrage til at stadfæste arkæologiens status mellem de historiske discipliner. Samtidig viser det, efter min mening, hvad videnskabelig historieskrivning burde være. Fx. lægger det endnu engang vægt på nødvendigheden af at få opstillet et pålideligt kronologisk skema. En væsentlig del af argumentationen afhænger af den nøjagtige datering af Unetiçe-kulturens ældste del, der højst må betragtes som en gisning, der kun er lidt mere sandsynlig end andre gisninger, der omfatter et tidsrum på mere end 5 århundreder.

★